PALVELUSETELIN JATKOSTA PÄÄTTÄMINEN

Siv.ltk 11 §
12.02.2019

Kunnanhallitus on 6.2.2017 32 § päättänyt palvelusetelikokeilun aloittamisesta.

PALVELUSETELIN KÄYTTÖÖNOTTO

Suuntauksena yleensä Suomessa on ollut, että maaseudulla joukkoliikennevuorot ovat vähentyneet ja mahdollisuus olla vaihtoehto yksityisautoilulle on samalla heikentynyt. Sama suuntaus koskee myös Päijät-Hämeen maaseutumaisia kuntia. Tähän asti yleinen joukkoliikenne on järjestetty Päijät-Hämeen maaseutukunnissa seutulipulla ja markkinaehtoisella liikenteellä, osin myös ostovuoroina. Seutulippu on joko lakannut tai loppumassa siirtymäajan liikenteen päättyessä. Markkinaehtoinen liikenne ylläpitää vain harvoja itsekannattavia vuoroja ja ostovuorot ovat kunnille työläs ja jatkuvuuden kannalta epätarkoituksenmukainen tapa järjestää joukkoliikennettä.

Lahti, Asikkala ja Padasjoen välille on joukkoliikenne toteutunut markkinaehtoisesti, jota on täydennetty tarjouskilpailujen kautta. Markkinaehtoisessa liikenteessä liikennöitsijät toteuttavat vuorojen operoinnin ja suunnittelun omien tavoitteiden mukaisesti. Markkinaehtoisessa liikenteessä operaattori määrittelee itse ne lipputuotteet, joilla liikenteessä voi matkustaa. Toimivaltainen viranomainen tai kunta ei voi määrätä tai määritellä markkinaehtoisessa liikenteessä aikatauluja, reittejä eikä maksuvälineenä käyviä lipputuotteita.

Markkinaehtoisen joukkoliikennestrategian valinneet kunnat ovat seutulipun väistyessä haasteellisessa tilanteessa. Joukkoliikenteen tarjonta tulisi turvata, joukkoliikenteessä matkustaminen tulisi olla todellinen vaihtoehto yksityisautoilulle ja autottomien kulkeminen tulisi turvata. Palvelusetelikokeilu on yksi mahdollisuus välivaiheeseen, ennen kuin asia valtakunnan tasolla ratkeaa. Asikkalan ja Padasjoen kunnat ovat molemmat pohtineet palvelusetelikokeilun aloittamista. Asiasta on myös neuvoteltu operaattoreiden ja matkahuollon kanssa. Sysmän kunta on ollut pioneerina palvelusetelikokeilun aloittamisessa ja myös tätä valmistelua on hyödynnetty.

Sysmän kunta oli selvityshankkeen aikana syksyllä 2016 selvittänyt palvelusetelin lainmukaisuutta. Lahden seudun joukkoliikennelautakunta antoi kielteisen lausunnon palvelusetelistä vedoten epäiltyyn lainvastaisuuteen. Selvitysten ja saatujen lausuntojen perusteella ei kuitenkaan löydetty lakia,

jota palveluseteli olisi rikkonut. Liikenne- ja viestintäministeriö lausui, ettei se näe estettä sille, että palvelusetelimallia kokeiltaisiin kunnan rahoituksella. Kunta ja/tai toimivaltainen viranomainen vastaa kokeilun lainmukaisuudesta. Palvelusetelin voi ottaa käyttöön joko toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä tai kunnan omalla päätöksellä kuntakokeiluna. Kuntakokeiluna toteutettaessa lainsäädännöstä voi poiketa määräajaksi. Oletusarvo on, että kuntakokeilun päättymiseen mennessä liikennekaari on laitettu täytäntöön ja koko Suomen tilanne on muuttunut olennaisesti joukkoliikenteessä. Kuntakokeilu palvelusetelillä on siirtymävaiheen järjestely seutulipun päättymisestä liikennekaaren käyttöönottoon.

Palvelusetelin käyttöönotto tarkoittaa käytännössä sitä, että kunta tekee sopimuksen matkahuollon kanssa uuden lipputuotteen käyttöönotosta. Matkahuolto hoitaa clearingin ja rahaliikenteen. Sen jälkeen liikennöitsijät ilmoittavat matkahuollolle hyväksyvänsä lipputuotteen. Kunnalla ja liikennöitsijöillä ei ole sopimussuhdetta ja palvelusetelin arvo on sama ja tarjolla tasapuolisesti kaikille liikennöitsijöille. Matkahuolto laskuttaa kuntaa takautuvasti toteutuneiden palvelusetelikäyttöjen perusteella yhdellä laskulla. Liikennöitsijät ja matkahuolto hoitavat rahaliikenteen keskenään, eikä kunnalle synny palvelusetelin arvoa enempää kuluja. Asiakas saa henkilökohtaisen matkakortin, joka toimii tunnisteena.

Matkahuollon kanssa on käyty neuvottelu ja he ovat ilmoittaneet, että sekä Asikkalan kunta että Padasjoen kunta voivat tehdä saman sisältöisen sopimuksen kuin Sysmä on aiemmin tehnyt. Sopimus matkahuollon kanssa tehdään tämän pykälän hyväksymisen jälkeen. Sopimuksen allekirjoittaa kunnanjohtaja.

Palvelusetelimalli ei ole ainoa vaihtoehto välivaiheen ratkaisuksi. Valmistelussa ovat olleet esillä myös 1. seutulipulla jatkaminen uusin ehdoin, 2.”penkkipaikkojen” ostaminen autoista, 3. Walttilippu ja myös vaihtoehto, että 4. kunta ei tee mitään päätöstä jatkamisen osalta.

1. Operaattorit ovat hylänneet seutulippuvaihtoehdon. Myöskään kunnan kannalta se ei ole muita parempi vaihtoehto koska korkeammalla nousukorvauksella kustannukset eivät ole muita vaihtoehtoja edullisempi.
2. Vuorojen ja "penkkien" ostot tarkoittaa kilpailutuksia tai suoria pienhankintoja säännöllisin väliajoin. Tämä on työläämpää, eikä luo jatkuvuutta palvelutuottajille, koska vuorojen tulevaisuus on katkolla jokaisella hankintakierroksella.

3. Walttilippu on hieman kalliimpi kuin palvelusetelimalli. Lisäksi kunnille aiheutuu valtakunnallisia ylläpito- ja kehittämiskuluja, joita palveluseteliin ei sisälly. Operaattorit ovat vastustaneet Walttilippua.
4. Vaihtoehto, että ei tehdä mitään, todettiin myös huonoksi. Tässä mallissa asiakkaan maksama lipun hinta kasvaa monin kertaiseksi ja on todennäköistä, että osa asiakkaista ei enää käytä joukkoliikennettä. Tästä seuraa se, että liikenne on entistä kannattamattomampaa markkinaehtoisesti toteuttaa ja tarjonta vähenee.
   Näistä syistä valmisteluneuvotteluissa palveluseteli on osoittautunut parhaaksi vaihtoehdoksi. Se mahdollistaa vuorojen ajamisen kaikille liikennöitsijöille samoilla ehdoilla ja mahdollistaa vapaan kilpailun, missä kukaan ei määrittele, milloin vuoroja saa ajaa. Palveluseteli on kaikille kuntalaisille avoin liikennemuoto, jossa ei ole rajoitteita matkustusmuotojen suhteen eri kulkuneuvoilla, kunhan kyse on joukkoliikenteestä.

Palvelusetelin arvoksi esitetään asetettavaksi 90 euroa, kun matka on alle 40 km ja 150 euroa, kun matka on yli 40 km. Palveluseteli käy vain matkahuollon 42 matkan sarjalipputuotteeseen. Matkustajan omavastuu lyhyemmällä matkalla esim. Padasjoki-Vääksy on noin 90 euroa ja Pidemmällä Padasjoki-Lahti välillä 250 euroa. Vaihtoehtoisesti kunta voisi toteuttaa erilaisiin kilometrirajoihin perustuvan hinnoittelun kuten esim. Sysmän mallissa:

Sysmän hinnoittelumalli

KM	Kokonaishinta	Palveluseteli	Asiakashinta
6	95,80	40,80	55,00
9	104,60	44,60	60,00
12	117,20	52,20	65,00
16	130,20	60,20	70,00
22	152,50	75,50	77,00
26	176,40	87,40	89,00
40	256,20	127,20	129,00
55	302,00	150,00	152,00
70	402,80	200,80	202,00

Palvelusetelimallissa liikennöitsijä saa korvausta palvelusetelin arvon ja asiakashinnan. Kunnan talouteen tällä on taloudellista vaikutusta:

Padasjoki

	Kunnan osuus	Asiakkaan osuus	Yhteensä
Seutulippu /vuosi	37965	28737	66702
- 1 lippu	123	93	216
Palveluseteli / vuosi	27810	26812	54622
- 1 lippu (26 km)	90	86,77	176,77
Palveluseteli / vuosi	46350	78143	124493
1 lippu (70 km) Matkahuollon hinnasto	150	252,89	402,89
Niemisen likenteen La-Pa hinta 42 matkan lipulla	150	152	302

Palvelusetelin avulla voidaan tarjota edullinen lipputuote, jonka perusteella verottaja määrittää hyväksyttävän verovähennyksen työmatkakuluista myös yksityisautoilijoille. Seutulipun poistuessa ilman korvaavaa edullista lipputuotetta, kunnan verotulot pienenevät verovähennysten kasvaessa.

Työvoiman liikkuvuus edellyttää toimivaa joukkoliikennettä. Pahimmillaan joukkoliikenteen puutteet johtavat muuttoon pois maaseutukunnasta, jos omaa autoa ei ole käytettävissä. Oman auton käyttö on myös kalliimpaa kuin alle 100 € omavastuu kuukaudessa olisi palvelusetelinä. Palvelujen keskittyminen lisää joukkoliikenteen tarvetta, koska palveluja joudutaan hakemaan yhä useammin kaupungista. Tämä taas kiihdyttää poismuuttoa, jos joukkoliikennetarjonta ei vastaa kulkemistarpeita.

Toisen asteen opiskelijat käyttävät liikkumisessa KELA:n koulumatkatukea. Ohjeistus heille on seuraava:

- Osta halvin mahdollinen kuukautta vastaavan ajan lippu.
- Voit ostaa lipun myös muulle ajalle, mutta koulumatkatuki määräytyy kuukausilipun hinnan mukaan.
- Täytä koulumatkatuen hakemuslomake.
- Jätä hakemus omaan oppilaitokseesi.
- Kela maksaa tilillesi kuukausittain koulumatkatukena lipun hinnan ja 43 euron maksuosuuden erotuksen.

Palveluseteli otetaan käyttöön määräaikaisena kuntakokeiluna, joka kestää vuoden 2018 toukokuun loppuun. Tähän määräaikaan on yksi optiovuosi toukokuun 2019 loppuun, ellei valtakunnallista

ratkaisua ole tähän mennessä syntynyt. Palvelusetelin käyttöönotto toimii valtakunnallisena pilottina, tarkoituksena turvata ja jopa parantaa maaseutukuntien joukkoliikennettä kustannustehokkaasti. Tällöin ei tarvittaisi kallista kaupunkiseudun brutto- tai nettomallin mukaista liikenteen järjestämistä. Palveluseteli turvaa markkinaehtoisen liikenteen, joka on edullisempi kuin suorat ostot ja brutto-/nettomalli.

Valmistelu ja lisätiedot: sivistystoimenjohtaja Juha Leppialho, puh. 044 7780 259, sähköposti juha.leppialho@padasjoki.fi.

Kunnanjohtaja: Kunnanhallitus päättää, että Padasjoen kunta käynnistää kuntakokeilun palvelusetelistä joukkoliikenteeseen 1.3.2017-31.5.2018. Tähän määräaikaan on yksi optiovuosi toukokuun 2019 loppuun, ellei valtakunnallista ratkaisua ole tähän mennessä syntynyt. Palvelusetelin arvoksi päätetään 90 euroa, kun matka on alle 40 km ja 150 euroa, kun matka on yli 40 km. Palveluseteli käy vain matkahuollon 42 matkan sarjalipputuotteeseen. Padasjoen kunta ilmoittaa kuntakokeilun tiedoksi Lahden seudun joukkoliikennelautakunnalle. Palveluseteli ei koske toisen asteen opiskelijoiden koulumatkoja

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Palvelusetelikokeilu on osoittautunut hyväksi malliksi korvaamaan seutulipun poistumisen aiheuttamaa muutosta. Palveluseteli on mahdollistanut edelleen suhteellisen edullisen työ- ja koulumatkaliikenteen. Lisäksi palveluseteliä voi käyttää epäsäännöllisessä vapaa-ajan liikkumisessa.

Valtakunnallisesti palvelusetelin osalta ei vielä ole tehty linjauksia, joten tässä vaiheessa sen pysyvälle käyttöön ottamiselle ei ole edellytyksiä.

Palveluseteliä on vuonna 2018 käytetty seuraavasti:
Myönnettyjen palvelusetelien määrä 167 kpl.
Palveluseteliin käytetty euromäärä 17,234 €.

Sivistysjohtaja: Lautakunta esittää kunnanhallitukselle, että Padasjoen kunta jatkaa edelleen palvelusetelikokeilua entisin ehdoin 1.6.2021 saakka.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Khall. 36 §

Kunnanjohtaja: Padasjoen kunta jatkaa sivistyslautakunnan esityksen mukaisesti palvelusetelikokeilua entisin ehdoin 1.6.2021 saakka.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

_____